

29-1-1999

På opfordring fra Charlotte vil jeg forsøge at skrive min livshistorie ned. Jeg vil begynde med mine sødler. Min farfar Jens Hansen Jensen mødte min farmor i Brevkøbt i Sønderjylland hvor hun boede, indvandret fra Rønborg i Tyskland. Det ligger i Sachsen ikke langt fra det æstligste Hårzen. Hun hed Anne Marie Sofie Wilhelmine Fohildt. De flyttede til Kærbygge ved Agerbak og stiftede familie, fik 8 børn, hvoraf min far Jens Kristian var nr. 3. Da nr. 4 meldte sin ankomst blev det åbenbart for meget for min farmor, for min far blev sendt til sine far-bedsteforældre i Føvling ved Holsted, hvor han voksede op og blev til han skulle i skole. Min far har engang fortalt mig at man kaldte denne bedstefar "Røde Kristian" så måske er det derfor Camilla har sit flotte hår. Min humanistiske far sagde ofte at han var "Røde Kristians sønnesøn".

Min morfar hed Niels Peter Petersen og var født i Sønder-Comme på en gård som har navnet "NEDERGÅRD". Ved et Kongeskifte kunne man uden vederlag få ændret sit efternavn, og da hans slægt aldrig var blevet kaldt andet end Nedergaard blev det ændret. Så min mor som den ældste + de næste 2, ud af 8 i søskendeflokken er døbt Petersen. Min morfar var møller og efter den tid et lidt usædvanligt menneske. Han var velbegavet og ville udnytte sine evner. Han blev 18 med min morfar i 1894, d 29/12.

Min morfar var født i 1856 og min
 mormor i 1872. De flyttede efter vielse
 til Sarre, som ligger i nærheden af Sønder-
 Omme, så der er min mor født. Senere
 flyttede de til Karbyinge og mine forældre
 blev nabo-børn og fulgtes ad til skole.
 Senere gik de hver sine veje, men fandt
 sammen og blev gift i 1916. De købte et
 landbrug i Elkjær ved Billund på 80 tønder
 land (dårlig jord). Der er min bror Hans
 født i 1917. Så flyttede de til Bjersdrup
 mellem Bramming og Gørding hvor min
 søster Elly er født i 1921 og jeg i 1923 og bror
 Peter i 1926. Da jeg var 5 år flyttede vi til
 Bøel nær Gørding hvor søster Kamilla blev
 født i 1929. Det boede vi ikke ret længe men
 flyttede til Gørding hvor vi boede på 1 sal
 i kort tid, hvorfra jeg næsten intet husker.
 Derefter boede vi i hus i Gørding centrum.
 Mens vi boede i Bøel kom jeg skole, og mine
 søskende havde vel lært mig at læse, for jeg
 fik ikke nogen A. B. C. som alle de andre, men
 en lille rød læsebog, og glad var jeg, for der var
 mange små historier i den. I Gørding fortsatte
 jeg i første klasse, som jeg slet ikke var glad for.
 Det jeg fra den tid bedst kan huske var, at
 mine forældre sendte mig i skole i hjemmeskole-
 hagede indesko, med gummi-sål, som var lavet af
 brugte sykeldæk, det brakkede min lærerinde sig
 over. Men da jeg mødte op i det samme fodtøj
 næste dag, fik jeg en eftersidning på en time.
 Mine forældre blev naturligvis bange, da jeg ikke
 kom hjem til tiden.

3/

Min far skrev en besked til lærerinden, at hvis der var noget hun var i tvivl om kunne hun henvende sig til ham. Den besked fik jeg med og så blev der ikke sagt mere om den ting. Det var i 1930 og pengene var små, ikke mindst for landbruget, så min far købte et landbrug i Holsted på 20 hat. Valtså knap 10 ha. Et forsonst sted, både hvad bygninger og jord angik. Det kostede 11.000,00 kr.

Min far cyklede hver dag de 10-12 km. Hver dag, så de ca. 20 km hver dag gjorde jo at det var en brød far der kom hjem om aftenen, og vi børn så ham kun lørdag aften og søndag. Det var vel kun det første år for så begyndte der at komme dyr på gården og efterhånden værktøj og redskaber. Da de afstod gården i 1956 var det et mønsterbrog. Det blev købt og vi flyttede ind 1 aug 1931. 2 dage før jeg fyldte 8 år.

Det var indtil da den bedste dag i mit liv. For at måtte lege i en baggård havde vi nu fået hele verden til vor rådighed. Vi børn, i hvert fald Peter og jeg tog herligheden i øjsyn. Her kunne vi klatre i træer og nåle og synge - finde ribs og solbær i det der senere blev den fineste velplejede have, hvor min mor forvandlede høje brændenelder og meterhøje tidster til roser og stor urtehave og frugt have. Min far skabte fine gulve og par steder i stuehuset og senere i udbygninger. Jeg blev meget glad for skolen og syntes at de 4 ugers sommerferie var alt for lange. Det var 8 timers skoledage om vinteren og 7 om sommeren, og Lørdag til kl. 12.

Jeg har haft den mest trygge barndom
 & trogen kunne ønske sig. ^{glittige - arbejdsomme}
 og sparsommelige forældre. Skønt lange tider
 & sadnede vi ikke noget og var altid rene og grane
 i lojet. Min mor skrubbede vore strømper og
 syede vore skjorter med præcision. Hun var
 dygtig til alting i hjemmet.

Mine forældre kom ud at tjene som 10-11-12 og 13-
 årige. Der var den ordning, at når man var fyldt de
 12 år, kunne man tage fri fra skolen om somme-
 ren, så de andre kom ud at tjene, mens jeg
 fik lov at blive derhjemme og hjælpe til. Det
 må næsten ha' været skyld at gå i skole om
 sommeren, for jeg følte ikke at jeg manglede
 noget i at følge med, når jeg igen begyndte
 til efteråret.

Men en dag var skolen desværre slut og jeg blev
 lojet ud til hjælp i huset og hjælpe til med
 malteknig morgen og aften. Vi var 2 om ca 16
 køer. Det var jeg god til og manden i huset
 var venlig mod mig, hvad man ikke kan sige
 om kønen. Min far havde aftalt med dem
 at jeg skulle ha' 25 kr. pr. måned, dog kun 20 kr.
 den første måned. Men da jeg for den anden
 måned også kun fik 20 kr., og forfalte min
 far det kan det nok være at min far spurgte
 hende om det var galt med lukommelsen.

Det hjalp. Jeg havde et hundekoldt værelse med
 elendigt sengetøj, og da jeg forfalte det hjemme
 fik jeg en god gammel jakke af min far og
 med den oven på dynen, kunne jeg holde
 varmen. Men en aften var den tørre og jeg
 hjem "ca 1 km" og forfalte det.

Så gik min far med mig dertil og bad om den forklaring, og bad fruene finde frakken frem og lægge den på min seng, og lade den ligge så længe vi mente det snøvendigt, det var en meget flæk kom der forlovt os med den besked fra min far at hans børn aldrig skulle fryse, det skulle han nok sørge for.

Der var jeg 11 år og kom så i huset 3 km. nord for Hølsted. Der var jeg heller ikke glad for at være og blev der kun et halvt år men nåede at få min første rygskade ved at komme de lange mælkejunker. Jeg fyldte 15 år den sommer så altså har jeg alligevel været der et helt år. Derefter kom jeg til Kølslund også som husstjerner og malkning, også hos forskellige medresten. Så var jeg blevet 16 år fik 33 kr om måneden og købte min første nye cykel for 150 kr, altså skulle jeg arbejde i 5 måneder for den cykel og glad var jeg da jeg havde betalt den sidste rate og kunne cykle derfra på min helt egen cykel det var en rigtig fornøjelse. Den holdt ihvert fald i 16 år og havde kørt mange km. Så er det blevet efter 1939, og man lovede mig det muligt hvis jeg bare ville blive, men jeg havde fået frik. Jeg måtte stjæle mig til at vaske mit undertøj, og skønt jeg selv købte seberpulver, fik jeg skældud, det kom konens svigersmor for ore og da hun boede i hus ved siden af, sagde hun til mig, at jeg kunne hængte det til tørre i hendes have, så sådan blev det.

6/

Så begyndte krigsummelen. Hvad de voksne talte om var den kommende 2. verdenskrig, men som 16 årig tror man jo på at det kan samme stort fredelige land. Men det blev loud på lyderne og det blev svært at købe de mest nødvendige ting. De som havde grønt bransche afdelt muligt fra søde kaffe og søj.

Edly tænke hos en kone hvis søster var frue fra en af grev Schacks husejende øst for Tønder "Store Tønde" og Edly og jeg fik job hos denne søster. Hun som kokkepige og jeg som stuepige. Det var min far ikke glad for, han tog krigsalarmer mere alvorlig end vi. Men på trods af besættelsen var jeg utrolig glad for det år vi var der. Og fru "Ellen Himmel" som nu bor i Holsted besøgte jeg med glæde og jeg viser hende min store taknemmelighed for den tid, det bedste år af min sorgløse ungdom. Mens jeg var der havde vi ten af det kolde vinter, hvor man kunne gå til fods over lillebald. Godt! vi var unge, for det søj vi havde var der ikke meget varme i.

Om natten krøb vi sammen i en seng og fik så en dyne mere over os. Men på quide og dyne hvornår vi åndede var stivfrosset om morgenen. Edly havde nok at se til som kokkepige. Der var 10 farske karle - fodermestre og højtere og deres koner - de sidste havde deres eget sted, i privaten 5 pers. og i høsttiden kunne der være ekstra 10 mand på kost. For mig var det et stort hus at holde rent, funderet at hjælpe til i køkkenet morgen og aften.

7/

Det var også det år, hvor jeg fik problemer med halsen og blev totalt døv. Ennen sørgede for at jeg blev indlagt en uges tid på en klinik i Tønderborg og opereret, hvor man fjernede en forstørret af mælkesyreskirtlen med en svingende. Samme sommer fik jeg Skatlagens feber og var meget syg og da penicillinet ikke var opfundet blev jeg isoleret på Tønder sygehus i 4 uger. Et vidunderligt år trods alt.

På fik Elly den ide at vi skulle prøve noget andet og rejste derfor i nov 1940. Vi fik et job på missionshotellet i Tønder. Elly i restauranten og jeg i privaten. Det var ikke søgen og vi var der kun 2 mdr. Jeg kom tilbage til Lone Tønder men hende og skilte bo og arbejde sammen med var ikke min kop te, så det blev kun et halvt år. På et halvt år hos en købmand i Jejsing ved Tønder. Endnu en hård vinter. Jeg husker at jeg selv skulle klare støvasken i talene om 8 personer. Der blev stukket en tallerken mad ud til mig i vaskerhuset, og ellers så jeg den lange dag, en gang kan jeg huske at fru'en kom med den spand hvori jeg dagligt hentede mælk hos en bonde, og den dag frøs det hårdt og jeg var våd, da man dengang ikke havde gummi støvler eller -forklader, så støj og strømper frøs stift, så jeg næsten ikke kunne bøje benene. Og juleaften blev jeg sat til at vaske op mens familien dansede om juletræet og jeg fik en plukke lagt på køkkenbordet med et godnat. Da var jeg 17 år.

9/

Derefter kom jeg til Christiansfeld, det var
 heller ikke værdt at skrive hjem om, og
 mens jeg var der måtte jeg opereres for
 galdgrybet og fik at tage den bedste af
 jeg skulle holde sengen i 4 dage. Det faldt
 ikke i god jord, men fik dog sluttet lidt
 mad ind, men det var også alt. Jeg havde
 så ondt i halsen, at jeg ikke kunne slynke
 men ikke et spørgsmål om hvordan det fik
 eller andre hensyn. Den slags minder mig
 om Slaveri. Derpå til Gledbjerg hvor
 konen var syg det år jeg var der så der lå
 en tung stemning over dagligdagen. Jeg kom
 derefter til Høstede St. hos en Slagter. Det
 var 6 børn. De mindste var tvillingen der endnu
 ikke kunne gå ~~uden~~ + 1 lille på 3 mdr. så
 formiddagen gik med bløvske ude i et væskelæs
 på græskløv og hænder i det kolde skyllerand
 så det endte med konstant bløvsbetændelse,
 så efter 3 mdr. sagde jeg op, og kom ud på
 landet hvor en enkehøne og sin bestyrer havde
 brug for mig. Det var en dejlig tid hos venlige
 mennesker og fru og jeg var som to venner.
 Det gav jo ordentlige mennesker et godt sammenhold
 for besættelsen gjorde jo at man ikke kunne gå ud
 om aftenen. Der var ingen arrangementer af nogen
 art og der var undtagelsestilstande, hvor man ikke
 måtte gå ud efter mørkets frembrud. For unge
 piger var det for fælt at færdes alene om
 aftenen. Mens jeg var der sluttede krigen og
 de 5 år forløb fra jeg var 16 til 21 år. Så det
 blev ikke til de store oplevelser.

10/

Inge Marie Madren

030823.

Så kom tiden med mand-bøm og hjem.
En tid som man skal huske at skønne på.
Det mener jeg at have gjort. Træthed, men
tid til leg de lange sommeraftener.

De tidlige sommermorgener når kærne skulle
gennem ind til mælkning. Man kunne blive
godt våd i det dugvåde græs, men skönt var
det, når kærne lettede sig, mens solen
og fuglene hilste den nye dag velkommen.

Frisen bitstøj på denne tid af dagen, det var
en hese for sjælen, og disse morgener nyder jeg
at mindes. Og legen med børnene med balde
og dæser og træk og latter, og så ind til nababer-
grøden og en gang vask for vi trakte fædet i
søvn.

Jeg tænker ofte på hvordan vores far tilværelse har
været, og de bedste år han fik, da han endelig
stiftede familie. Han var den ældste af en
børneflokk på 11. I 1919 døde hans far af kræft
fra 10 børn, en lille dreng var død et halvt år gammel.

Far måtte så hjem, (han tjente i Gesten) der
var 6 ukonfirmerede og alle hjalp til, her jeg
hør siden. Men han overtog et nybygget stævnus
og små lave stråtakkede idæbyrning. Så en god
nabo forlod hans situation og lånte ham
penge, så han kunne komme igang. Hans mor
har fortalt at han arbejdede i møsen med at
køre kærne fra solen stod op. Senere kørte han
mælk fra bønderne til mejeriet og hvordan han
har kunnet løfte de tunge fylde sgrande op
på de søgne, man havde dengang, har jeg
aldrig kunnet forstå.

11/
Han byggede stald og lade i 1923, som nok
har skabt respekt på ejeren og de 13 tønder land
blev med tiden til 45 tønder land og forsøgte
at sætte den rigtige besætning ind. Han
havde røde køer, som fik avlspræmier og gode
resultater med mælken. Han var en dygtig
landmand, men kræfterne slog ikke altid til.
Han var en overgang i købmandslære, ^{sem gamle mig} men har
nok måttet holde på grund af økonomien der-
hjemme, men jeg tror han har villet blive en
god købmand. Han var i sammentøjning med
sine 3 brødre en spilejs. Han har gjort en stor
indsats for sine søskende og har kaudioneret for
dem da de etablerede sig. Vi solgte gården i
1966 og flyttede til Vejle. Her fik han 3 gode år
indtil han blev syg i efteråret -67 og døde så
17 sept - 1970. Så kom for mig nogle seje år,
men også dem får man på afstand.
Jeg har stort set haft indtjente 29 gode år.